

imperfectam illius monstri generationem.

Sed mittam ista, suam cuique opinionem liberam relinquens: displicet tamen absurda vetera, dudum panè ab universo Machaonio

choro explosa & solidè refutata postliminò revocare, & ex inane laudem venari. *Philosophia & xerodotus* obfuscant mentem, etsi quis rectiora cernat, tamen non cedat.

EPISTOLA XVIII.

Ad quendam primarium Medicum de differentiis & causis spasmi, præsertim stridoris dentium, in febribus ardentibus.

Hæses de convulsione differentes, rerum novarum desiderio flagrans, ilicò perlustravi.

Sun enim magnus librorum Heluo, ut existimem, arculam avari citius repleti pecuniâ posse, quàm rerum utilium cognitione, exariari meam mentem. Cum haud pridem, amica dissensio inter nos suborta, de causâ stridoris dentium, succedentis febrî continuæ sat ardenti, te spasmus illum musculorum mandibulas moventium, à repletionem suam habuisse proventum, asseverante: me autem ab inanitione febrili calore, humidum absumente primigenium, *ad* illud prodiisse, dictitante. Haud dubiè theses illæ cum in finem mihi visendæ sunt communicatæ, cum earum Author, convulsiones à solis malignis vaporibus irritantibus nervorum propagines, causari, ex toto rejectâ inanitione & repletionem, li-

terarum monumentis tradere, haud sit verecundatus, ut ex innotesceret, complures reperiri Medicos, tuæ sententiæ suffragantes & adstipulantes. Convulsio multorum Medicorum mentem convellit, ut se ex hoc labyrintho extricare, haud queant, *Thesæi* opus filo videretur, cujus ductum sequentes, se expedire, & tandem ad veritatis portam pertinere valeat: ut aliquid opis adferre liceat, & ego ingenii mei nervos, non nihil intendam.

Controversia illa dudum mihi sat cognita. Elapsi namque 60. anni, quod *Thesæi Thomæ Erasti* (qui tamen non primus author, sed præcursores habuit *Avicennam* & *Averrhoen*: nec *Galeno* id ignotum fuit) de spasmo tractantes, (quibus vulgari ac tritâ *priscorum Medicorum* statuentium repletionem & inanitionem, opinione eliminatâ, pro obtinendo suo intento, convulsionem à vaporibus tantùm malignâ qualitate

tate imbutis, & nervosum genus percipientibus, concitari, velut pro aris & focis, acriter propugnat) in Gymnasio Patavino, in meas pervenerint manus, à quodam Studio Germano tum oblata. Dari spasmodum non proportionatum ad materiam, tum aliis in affectibus, tum in malignis etiam non raro febribus, nunquam à me in dubium est vocatum, nec ullum fore autumo, qui id negare ausit, cui cerebrum est incorruptum. Quoad Stridorem dentium agræ nuper defunctæ, haud abs re fore duxi, siquidem casum illum, suis cum circumstantiis delinearem atque ob oculos constituerem. Erat fœmina illa calidioris Naturæ & complexionis sanguineæ, prout ex colore faciei roseo, placidis ac benignis moribus, corpore candido & *ὑγιεινῆ* est deprehendendum, *δυσχερῆ* Epatis calidior obtigerat, exin humoris bilioli copia emerfit, ut non raro diarrhæa ex cholera concitata fuerit, quæ transiens per intestina, in excernendo, suâ acrimoniâ & fervore, haud levem cruciatum & incendium procurabat, magnam creans molestiam & querelam, etsi excesserit annum 30. ætatis, tamen nec venæsectionem unquam admisit, nec pharmacorum usum adhibuit, ea totaliter negligens ac respuens. Accedebat insuper inordinata victus ratio, in quanto & quali nullum observans modum, & in aliis rebus non naturalibus exorbitans, quid igitur miri, si tot annorum decursu, in venis collecta plethora, in visceribus coacta cacochymia, tandem emerferit febris illa continua ardentior, humoribus biliosis in venis, præsertim circa regionem Epatis & Lienis, (nam spacio bidui, de ingenti *καύματι* ac incendio, sub utroque hypochondrio infestante, erat querela) per putredinem, ob prohibitam eventationem, ex obstructionibus causatam, concepta flamma, ebullientibus ac effervescentibus: tandem calore non naturali indies magis invalescente, mediantibus venis & arteriis, totum corpus perreprante & infelicia membra depalcente, circa diem decubitûs octavum, materia fervida rapta ac per *μίστραν* delata in cerebrum, gravissimam invexit phrenesin, & dictis & factis excedens decorum, non solum varia obvenere deliria & absurda dicta, sed & tanto furore correpta, ut vociferari cæperit, tam inquieta, ut à duobus bajulis sat validis ac robustis, in lecto contineri, vix quierit, quadridui intervallo post supervenit illud symptoma lethale miseram agram mirè torquens, Stridor dentium per triduum perseverans, postremâ in primis nocte usque ad horam 12. matutinam jugiter, sine ulla intercapedine, molestans & ad extremum usq; halitum perdurans.

Convulsorium illud *πρόβλημα*, conjecturâ fretus haud vanâ, existimabam suum habuisse exortum atque proventum, ab inanitione nervosarum partium, iis ab igneo calore febrili exiccatis. *Τεμπήγια* occurrebant haud spernanda.

1. Quia illud symptoma paraphrenesi successit, sanguine bilioso raptò in cerebrum, inflammationem causante, & ardore suo nerveas partes depopulante. Dum Nosologiam Harmonicam, D. Petrei Prof. Marpurg. viri sanè Eruditi, pervolutavi, depræhendi, ipsum statuere, convulsiones in phrenitide exorientes, provenire, à siccitate nervorum, non autem à materiâ in eos excusâ. Quin & ipse Gal. lib. 3. d. loc. aff. c. 6. illi adstipulatur hisce verbis: *Cum convulsio fit ab æstuante febre, qualem in phreneticis videre est, causam esse ariditatem vacationemque rectè putaveris. Quid illustrius, quid luculentius pro meâ sententiâ corroborandâ adferri possit? Videtur illa velut Achillea suâ in basi adhuc fixa stare ac innota.*

2. Cum Stridor dentium tum ab Hippocrate & Galeno, ac universo Machaonio choro, communi calculo atque suffragio, in febribus continuis se prodens, reputerur exitialis, & prodromus mortis, Herculeum exin capiendum argumentum, convulsiones tam stabilis ac contumacis causam vaporibus malignis haud af-

signandam: si in his culpa hæreret, utique per alexiteria & hydrotica malum illud non rarò propulsari & complures ægri in vitâ conservari possent: id quod cum nunquam eveniat, & omnes lurida mors abripiat, erit igitur causâ fixa & planè hæctica, nullo remediorum genere averruncanda. Majoris roboris causâ accersò in subsidium, Prosperum Alpinum, qui in suo erudito tractatu de prælagiendâ vitâ & morte, Stridores dentium in febribus continuis supervenientes, perpetuò exitiales, alleviare non dubitat, tum suâ Experientiâ, tum Hippocr. & Gal. effatò, subnexâ ratione, quod illud symptoma fiat, læso nervorum principio, aut temporum maxillarum *musculis, ab igneo calore, immoderate siccatis, ac exin convullis, quæ convulsiones sint insanabiles.* Hisce ita se habentibus, quidni & ego haud vanâ conjecturâ ductus, convulsiones prædictas febrî continuæ sat ardenti, (sub utroque hypochondrio tam ingens *καύμα* percipiebat, ac si ignis eò loci exardesceret. *Es brennt mich wie ein Feuer* / querulâ voce dictitando) & paraphrenesi supervenientes, ab inanitione profectas, haud perperam sensisse, existimari queam. Id quod intactum relinquere non potui, non tam ullo contradicendi pruritu, quàm quod illa cum meâ ratione quadrare, nec aliorum etiam haud trivialium Medicorum autho-

authoritati repugnare videantur, Haud levis in animo meo suborta est admiratio, quod Author thesium transmissarum, unicam tantum causam convulsionis admittat, irrationem nervosi generis à malignâ qualitate, inanitionem verò & repletionem, planè respuat. Illius rationes tanti ponderis ac momenti non aestimo, ut me flectant ac impellant, ad consensum, & moveant, minùs dimoveant à præconceptâ opinione, haud abs re duxi quin animi mei cogitata proferrem in medium, in oppositum tendentia.

Præsuppono interpretationem Galeni, quomodo veterû sententia de convulsione ex repletionem & inanitione, sit intelligenda, qui lib. 5. aph. 1. ita disserit: Ipse nos docuit Hippocrates, quod fiat convulsio ex repletionem & inanitione, corporum scilicet nervosorum, à quibus secundum electionem motus perficiuntur. Sunt autem hæc, nervi ligamenta, muscoli & tendines. Fit autem & propter compatiendi societatem convulsio, quam non debemus existimare ab Hippocrate prætermittam. Eam enim quæ primum fit, convulsionem ostendit, cum ait: convulsionem ex repletionem & inanitione generari. Et quidem novimus etiam morsus ratione fieri in ore ventriculi singultum adedò, ut quispiam & nervos itidem pati, existimavit. Exin mirari soleo

Eraatum, & etiam D. Sennertum, qui magno conatù infringunt opinionem veterum de repletionem & inanitionem, solam convulsionem concedentes, quæ irritando aciore ac malignâ qualitate facultatem expultricem ad excutiendum, quod molestum: istum Galeni locum non dixerim illos ignorasse, sed studiosè præteriisse, animadvertentes, suo placito valdè repugnare. Non enim convulsionis causas ad solos exiguos nervulos per musculos dispersos, restringebant, sed ad corpora nervosa, prout sunt nervi, ligamenta, tendines, cum nec ignotum illis, interdum etiam convulsionem concitari, à materiâ aciore mordente & vellicante partes nervosas.

Verum spasmus ceu morbum à repletionem & inanitionem oriri: at motus convulsivos esse tantum symptomata facultatis expultricis. Et sanè ista Galeni commentatio prætorum Medicorum tutelâ, albo calculo est notanda, cujus medio, omnis Neotericorum altercatio infringenda, si lis ac contentio de convulsione ex repletionem & inanitionem corporum nervosorum, quoad eorum substantiam, non autem de spasmò à vaporosâ malignâ materiâ, Naturam irritante, esse intelligendum. Etenim cum duplex spasmus constituendus, legitimus & spurius, in illo nervi, seu partes nervosæ patiuntur ratione substantiæ, quæ etiam essent

essent omnis sensus expertes, tamen si repleta, aut inanita, æquè convellerentur: in hoc autem afficiuntur, quatenus sunt sensibiles, à re inimicâ irritatâ contrahuntur, ut noxium expellant. In illo pars contorta semper talis manet: in hoc autem sine tensione perpetuâ, motus convulsivus per intervalla accedit & recedit.

Verus spasmus provenit vel à repletionem vel inanitionem: si à repletionem, nervi peregrinâ materiâ farta, secundum cavitates evadunt breviores, quia latera, dum dilatantur, dum à se invicem discedunt, necessariò ad suum principium torquentur: ab inanitionem, dum nervi exiccati secundum longitudinem & latitudinem abbreviantur. Illegitimus autem spasmus, seu non proportionatus ad materiâ, concitatur ab extraneâ & malignâ qualitate nervos vellicante, non quod eorum substantia reddatur brevior, sed quod exquisito sensu dotati, ut ex inextimulata Natura, mediante facultate expultrice, insurgat ad id, quod molestum, excutiendum. Fides ac chordæ in testudine, aut citharâ, luculento sint exemplo, quæ aëri humidiori aut sicciori expositæ, plus æquo repleta, aut exiccata, dum abbreviantur, magnâ violentiâ dissiliunt. Indubium si instrumenta illa musica tali constarent materiâ, quæ dilatari & contrahi posset (prout muscoli à chordis) æquè retraheren-

tur & sicut partes convulsæ, apparent distortæ: at cum ob solidiorem consistentiam non cedant, chordæ disrumpuntur. Etsi chordæ omni sensu destitutæ, non minùs nimium madidæ aut exiccata, ita abbreviantur, ut resiliens frangantur. Quid nî ratio suadeat, & ipsi sensus suffragium ferant, convulsiones nervorum haud dispari ratione fieri possent, eorum tunicis alienâ materiâ repletis, distantis, vel à siccitate corrugatis, etsi planè essent insensiles. Si nervi essent omnis sensus expertes, tum spasmus non proportionatus ad materiâ, locum habere non posset, nec daretur ulla virtus expultrice, noxam percipiens, ad eam amolendam. Etsi Averrhoës Medicorum Aristarchus, similitudinem chordarum deridere solitus, videtur tamen à ratione haud alienum, cum fides in testudine sint tenuissimæ, at dum intumescunt, aut exiccantur, dissiliunt: quid nî partes nervosæ, ut tendines & nervi, multò crassiores, eodem modò affici possunt.

Cum Hippocrates lib. 2. aph. 26. tradat: febrem convulsioni supervenire, melius est, quàm convulsionem febri, & lib. 7. aph. 13. Ab æstibus fortibus spasmus superveniens, vel tetanus, malum. Cum Hippocrates suos aphorismos calamo in mentem intincto scripserit & ab ipsâ suffragante experientia prompserit, haud abs re investigare causas & rationes,

tionem, utrum duo illi aphorismi rationi & experientiae sint congruentes. Rationes nobis suggerat ipse Hippoc. lib. 5. aph. 39. & Galen. in commentario: dum duplicem proponit causam convulsivis, ex repletionem & inanitionem, corporum scilicet nervosorum, quae si repleta humoribus crassis ac pituitosis, ut spasmus succedat, & huic febris superveniat, quae suo calore resolvat ac discutiat materiam illam spasmodicam, id pro bono augurio habendum, in dispellenda convulsione: sin vero con-

vulsio febre accedat, funestum, ob exhaustum nervosi generis, quae siccitas est insanabilis. Exin vel duo illi aphorismi falsitatis arguendi, id autem de divino Hipp. Genio suspicari, sit piaculum: vel si illae rationes adductae non sufficientes, tum aliae excogitandae ad salvandam veritatem. Si illae non ad tuum gustum, desidero potiores: si quid solidi opponendum, ad illas destruendas, tum victas dabo manus. Sed nunc vela contraham, rem istam uberius tibi speculandam committens.

EPISTOLA XIX.

Contra Astrologiam vaticinam.

*Ad Dn. M. Nicodemum Strzlinum, Ecclesiastem
in summo Templo Ulm.*

Um à me efflagitatis meam sententiam atque censuram, quid de praedictionibus Astrologicis, praesertim Genethliacis, sit iudicandum, id laboris Viro amico detrectare, inamicum aestimo, quin in re etiam majoris momenti tibi gratificari sim promptus ac benevolus: idcirco animi mei cogitata, per hanc Epistolarem confabulationem, communicare libuit.

Haud invitus admitto, cum Deus & Natura nihil faciant frustra, proin caelum ab Hieron. Cardano. haud inveniuste vocatur, Dei Altis, In-

strumentum, quo in haec inferiora ac sublunaria, operari solitus. Sydera à Deo Opt. Max. in hunc finem creata & caeli parietibus affixa, ut anni tempora variarent ac mutarent, subinde aliam in aëre inducentia crasin ac temperaturam, caloris & frigoris, humoris & siccitatis, ut terra progerminare & omnis generis fruges, ad sustentationem vitae animalium necessarias, producere valeat, quin deinceps à diversa aëris constitutione, variae concitentur aegritudines, & Natura imprimis humana multis ejus mutationibus obnoxia ac subiecta, exin non parum

Tc

alte-